

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΣΥΝΗΝ

ΤΟΥ

Σ. ΚΟΥΓΕΑ

ΥΠΟ

Κ. Ι. ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ

Β

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1924

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ἡ κατὰ τὴν πλήρωσιν τῆς ἔδρας τῆς ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας γενομένη ἀτάσθαλος ἐπίκρισις καὶ ἔμπαθής ἐπίθεσις τοῦ καθηγητοῦ κ. Σ. Κουγέα ἠνάγκασέ με νὰ προσέλθω εἰς ἔλεγχον τῶν συκαφαντιῶν καὶ ἅμα νὰ ὑπομνήσω τὸ ἦθος καὶ τὴν περὶ τὴν ἐπιστήμην σχέσιν τοῦ ἐπικριτοῦ. Ἐξέδωκα λοιπὸν πρὸ πέντε μηνῶν ἴδιον τεῦχος «Ἡ εὐσυνειδησία καὶ ἐπιστημοσύνη τοῦ Σ. Κουγέα ἐπιγραφόμενον», ἐν ᾧ διετύπωσα τὰς κατ' ἐμοῦ ἀνοικεῖους ἐνεργείας τοῦ κ. καθηγητοῦ. Οὗτος πρὸς ματαίωσιν τῆς ἐπιτυχίας μου μετῆλθε πάσας τὰς σατανικὰς μεθόδους τῆς βυσσοδομίας καὶ συκοφαντίας (¹) καὶ ἐχρησιμοποίησε φίλους αὐτοῦ ὡς ὄργανα, ἐν δὲ τῇ Σχολῇ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς συζητήσεως καὶ ψηφοφορίας ἠγωνίσαστο ἐκ παντὸς τρόπου νὰ παραστήσῃ ὅτι δῆθεν αἱ ἐργασίαι μου δὲν εἶναι ἀξιόλογοι καὶ πρωτότυποι ἀλλ' ἀπλαῖ ἀντιγραφαὶ τοῦ Zeller. Καὶ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἑαυτοῦ γνώμης προέβαλε χωρία τινὰ ἐνίων συγγραμμάτων μου κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν διαγωνισμοῖς ἐβραβευμένων ὁμοιάζοντά πως πρὸς ἐκφράσεις τοῦ Γερμανοῦ ἱστοριογράφου. Πρὸς τὸν σεμνὸν ἐπικριτὴν ἐδόθη παρὰ τοῦ κυρίου εἰσηγητοῦ τῆς κριτικῆς ἐπιτροπείας ἡ προσήκουσα ἀπάντησις. «Ἀλλ' ἀκριβῆς ἐξέτασις μὲ ἐπεισεν ὅτι ὁ κ. Λογοθέτης ἐργάζεται αὐτοτελῶς ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν πρὸ πάντων τὰ κείμενα τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων, περὶ οὔς ἀσχολεῖται, διεξερχόμενος καὶ *διατυπῶν πρωτοτύπως τὰ ζητήματα*. Διότι δὲ ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὰ περὶ τῶν αὐτῶν ζητημάτων ὑπὸ ἄλλων γεγραμμένα, ἔκρινα ὅτι ἐπαίνου εἶναι ἄξιος ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ὑποψήφιος οὐχὶ ψόγου. Ἐὰν ἠδύνατο νὰ ἀποδείξῃ ὁ κ. Κουγέας ὅτι ὁ κ. Λογοθέτης τὰ κυριώτατα

(¹) Αἱ βυσσοδομίαι τοῦ κ. Κουγέα ἀποτελοῦσαι ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἄλλοτε ὑποκριτικῶς ἐπαναλαμβανομένους ἐπαινετικούς περὶ ἐμοῦ λόγους αὐτοῦ ἦλθον εἰς γνώσιν μου ἕνα μῆνα σχεδὸν πρὸ τῆς ψηφοφορίας. Ὡστε λύεται ἡ ἀπορία τοῦ κ. ἐπικριτοῦ ἐρωτῶντος (ἐν σελ. 1 τοῦ λιβέλλου αὐτοῦ) πῶς, ἐνῶ βεβαίῳ ὅτι ἐπήγει με, ὁμως δὲν ἀνέμενον εὐμενῆ τὴν κρίσιν αὐτοῦ.

τοῦ περὶ Πλάτωνος καὶ Πλωτίνου διδάγματα ἔχει λάβει ἐκ τοῦ Zeller ἢ τὴν τῶν ζητημάτων διατύπωσιν ἢ τὰ πορίσματα, τότε καὶ μόνον θὰ εἶχε δικαίωμα νὰ διατυπώσῃ κατηγορίαν. Ἄλλ' αἱ ὀλίγαι φράσεις, αἷς ἔσταχυολόγησεν ἔνθεν κἀκεῖθεν (σημειωτέον ὅτι αἱ περὶ Πλάτωνος καὶ Πλωτίνου διατριβαὶ τοῦ κ. Λογοθέτου περιλαμβάνουσι πεντακοσίας ὀγδοήκοντα (ἀριθ. 580 σελίδας) οὐδὲν ἄλλο ἐλέγχουσι ἢ ὅτι ὁ κ. Κουγέας μετὰ πολλοῦ κόπου ἀνεῦρεν ἢ μᾶλλον συνεπίλησεν αὐτὰς καὶ ἐπέδειξεν εἰς ἡμᾶς, εἰς ἓνα μόνον ἀποβλέπων σκοπὸν, νὰ κλονήσῃ πεποιοθήσεις καὶ νὰ μετριάσῃ τὴν ἐκ τῆς ἐκθέσεως ἐντύπωσιν· ὅσα δὲ λέγει ὁ κ. Κουγέας περὶ περιλήψεων τῶν τοῦ Zeller παρὰ τῷ κ. Λογοθέτῃ δὲν χρήζουσιν ἀναιρέσεως» (1).

Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ μνημονευθέντι ἐλεγκτικῷ φυλλαδίῳ μου ἐδήλωσα τὴν ἐκπληξίν μου ὅτι καθηγητὴς ἐντεταλμένος νὰ διδάσκη φοιτητὰς τὴν ἐπιστημονικὴν μέθοδον ἐξήνεγκε τοιαύτην μομφὴν ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς περὶ τινος ἐκφράσεως ὁμοιότητος. Ὡσαύτως ὑπέμνησα τὸν κ. ἐπικριτὴν προᾶγμα τοῖς πᾶσι γνωριμώτατον καὶ ἄφ' ἑαυτοῦ πρόδηλον, ὅτι οἱ περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν πηγῶν πραγματευόμενοι εἶναι εὐλογον νὰ συμφωνῶσι καὶ πολλαχοῦ λέγωσι παραπλήσια ἢ καὶ τὰ αὐτά. Ὅταν ἱστοριογράφοι, εἶπον, ἀναπαραστῶσι πιστῶς καὶ ἀκριβῶς ξένον φιλοσόφημα, ἐπαναλαμβάνουσι κατ' ἀνάγκην πολλάκις τὰς λέξεις καὶ φράσεις τοῦ ἐξεταζομένου φιλοσόφου· ἐντεῦθεν ὅμως δὲν συνάγεται λογικῶς ὅτι ἀντιγράφουσιν ἀλλήλους (2). Ἴνα δὲ κυρώσω τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων μου

(1) Πρακτικὰ τῆς Σχολῆς σελ. 29.

(2) Παραδείγματα ὁμοιότητος ὑπάρχουσι μυρία εὐχερῶς ἐν ἐκάστη σελίδι εὗρισκόμενα. Ἄνοιγω κατὰ τύχην τὸ ἔργον τοῦ παλαιοῦ ἱστοριογράφου Brandis καὶ ἀναγινώσκω ἐν σελ. 247 τοῦ πρώτου τόμου τάδε «Die eine Welt aller Dinge hat weder einer der Cötter, noch der Menschen einer gemacht sondern sie war und ist und wird sein ein ewig lebendiges Feuer, sich entzündend und nach Maass und erlöschend nach Maas». Τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Ritter 1, 247. Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Zeller (1, 644). Die Welt hat weder der Götter noch der Menschen einer gemacht sondern sie war immer und ist und wird sein, ein ewig lebendes Feuer, nach Maassen sich entzündend und nach Maassen verlöschend».

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι λέγει ὁ Brandis παρακατιῶν «Gegen Feuer tauscht sich alles aus und Feuer sich gegen alles, so wie Cold gegen Waaren».

καὶ δεῖξω τὸ πρᾶγμα καταφανῶς, ἐξήτασα πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ ἐπικριτοῦ ψεγόμενα χωρία καὶ παρέθηκα τὰ ἀρχαῖα κείμενα· ἐξ ἧς ἀντιβολῆς καθίσταται ὀφθαλμοφανὲς ὅτι τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐπανάληψις αὐτῶν σχεδὸν τῶν λέξεων τῶν ὡς πηγῶν χρησιμευόντων μοι ἀρχαίων συγγραφέων. Διὰ τοῦ διεξοδικοῦ καὶ ἀναλυτικοῦ μου ἐλέγχου ἐπίστευον ὅτι κατέδειξα, ὅτι ὁ ἐπικριτὴς ἐγένετο ἄδικος καὶ ἐφантаζόμην ὅτι οὗτος, ἂν μὴ τι ἄλλο, τοῦλάχιστον θὰ ἐσιῶπα καὶ θὰ ἐπέτρεπε τῷ χρόνῳ τὴν λήθην τοῦ ἀδικήματος. Πλὴν ὅμως διεψεύσθην, διότι ὁ κ. Κουγέας ἐδημοσίευσε μόλις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν φυλλάδιον, ὅπερ ἐπιγράφεται. «Εἰς ἀπάντησιν ἐνὸς (sic) λιβέλλου» εἶναι δὲ κατ' ἀλήθειαν αὐτὸ συκοφαντικὸς λίβελλος. Ἡ δημοσίευσίς τῆς λεγομένης Ἀπαντήσεως γενομένη ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δῆθεν ὁ Σ. Κ. ἔλαβε (λίβελ. σ. 1) ἐπιστολὴν ἀπειλητικὴν (!!) (1) εἶχε κυριώτατον σκοπὸν τὴν ἐνίσχυσιν τῶν κωλυόντων τὸν ἐπὶ ἑπτὰ ἡδὴ μῆνας καθυστεροῦντα καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλόμενον διορισμὸν μου. Τὸν πραγματικὸν τοῦτον σκοπὸν μαρτυρεῖ οὐ μόνον ἡ ἐπίκαιρος δημοσίευσίς (2) ἀλλὰ καὶ ὁ τύπος, ὃν ἔχει ὁ ἐκδοθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Κουγέα λίβελλος, ὡς ὑπόμνημα πρὸς τὸ Ὑπουργ-

---

und Waaren gegen Gold», Τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Ritter, ἐνθ. ἄνωτ. Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Zeller (1.651). Alles wird umgesetzt gegen das Feuer und Feuer gegen alles, wie Waaren gegen Gold und Gold gegen Waaren».

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ὁ Brandis παραπέμπει εἰς Ἀριστ. περὶ ψυχ. 1, 2. Τὴν αὐτὴν παραπομπὴν ἀναγράφει καὶ ὁ Zeller ἐν σελ. 646. Βλέπει τις ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ σελίδι πόση ὁμοιότης ὑπάρχει τῷ Brandis καὶ τῷ Ritter καὶ τῷ Zeller. Ἐὰν ὑπῆρχεν ἐν Γερμανίᾳ κύριός τις Κουγέας, θὰ ἔβόα ὅτι ὁ περιώνυμος Zeller εἶναι λογοκλόπος καὶ ἀντιγράφει ἀσυστόλως τοὺς παλαιότερους Brandis καὶ Ritter!! Καὶ ἐν Γερμανίᾳ μὲν οὔτε ὑπῆρξεν οὔτε θὰ ὑπάρξῃ βεβαίως τοιοῦτος ἄνθρωπος. Ἀλλ' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι ὑπάρχει ἀτυχῶς τοιοῦτος κ. Κουγέας καὶ ἀνακαλύπτει εὐκόλως λογοκλόπους καὶ ἀντιγραφεῖς.

(1) Εἶναι, βλέπετε, ἀπαράμιλλος ἢ φανταστικὴ καὶ ἐπινοητικὴ δύναμις τοῦ κ. Κουγέα.

(2) Ἡ ἀπάντησις ἐγένετο μόλις μετὰ τέσσαρας (ἀριθ. 4) μῆνας ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐλέγχου μου καὶ δὴ καθ' ὡς ἀκριβῶς ἡμέρας ὑπεβλήθη τῇ Ἐθνοσυνελεύσει ὑπὸ πλείστων πληρεξουσίων ἐπερώτησις διὰ τὸν καθυστεροῦντα διορισμὸν μου.

γειον τῆς Παιδείας, ἔτι δὲ καὶ ἡ θαυμαστὴ διίσχυρισις ὅτι δῆθεν ἡ πλειοψηφία τῆς ἐκλογῆς μου δὲν εἶναι οὐσιαστικὴ ἀλλὰ μόνον τυπική. (1) Ἐπειδὴ δ' ἐνταῦθα ὁ λόγος περὶ ἐκλογῆς, ἐπιτραπήτω μοι νὰ παρατηρήσω τὴν μεγάλην ἀντίθεσιν, ὅτι ἐγὼ μὲν καίπερ οὕτω πολεμούμενος ἐξελέχθην ὑπὸ τῆς Σχολῆς τακτικὸς καθηγητῆς κατὰ πάντα νόμιμον καὶ ἔγκυρον τρόπον, ὁ δὲ κ. Κουγέας τοῦναντίον κατώρθωσε νὰ ἐκλεχθῆ ἡ πρό ἐτῶν κατὰ τὸν πρωτότυπον εἰς τὰ πανεπιστημιακὰ χρονικὰ καὶ σκανδαλώδη ἐκεῖνον τρόπον, ὅστις θὰ μείνῃ εἰσαεὶ ἀλησμόνητος (2). Ἄλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν λεγομένην Ἀπάντησιν. Ἐν ταύτῃ ὁ κ. ἐπικριτῆς μέμφεται με ὡς ὑβρίζοντα χωρὶς νὰ παραλείπῃ αὐτὸς ἐν ἐκάστη σελίδι νὰ ἐκτρέπηται εἰς χυδαίας καὶ ἀνοικεῖους καθηγητῆ ὑβρεῖς καὶ χωρὶς νὰ ἐνθυμῆται ὅτι εἰς τὴν αὐστηρότητα τῶν ἐκφράσεών μου ἀφορμὴν ἔδωκεν αὐτὸς διὰ τῆς καταφώρου ἀδικίας καὶ ἀσυγγνώστου συκοφαντίας τῆς ἐπιστημονικῆς μου ἐργασίας (3). Καὶ ὅμως ὁ σεμνὸς ἐπικριτῆς διατείνεται παραδόξως ὅτι ἔκρινεν ἀμερολήπτως «μετὰ πάσης εὐσυνειδησίας, μετριοπαθείας καὶ εὐπρεπείας ἐνασκήσας τὸ ἱερώτατον τῶν καθηκόντων αὐτοῦ». (4) Οὐ μόνον δ' εὐσυνειδήτως, λέγει, ἔκρινεν ἀλλὰ καὶ «μετὰ

(1) Ὅτι ἡ τῆς ἐκλογῆς μου πλειοψηφία εἶναι κατὰ πάντα λόγον νόμιμος, γινώσκουσι πάντες οἱ μὴ ὑπὸ πάθους τυφλώττοντες πρὸς τὴν ἀλήθειαν διεβεβαίωσε δὲ καὶ διεπίστωσεν ἡ γνωμοδότησις τοῦ Ν. Συμβουλίου. Ἄν δύο τῶν κ. καθηγητῶν τῶν ὑπερψηφισάντων ἐμοῦ ὑπέστησαν πρὸς στιγμὴν διάσεισιν τῆς ὑπὲρ ἐμοῦ ἀρίστης γνώμης, αἰτία ἦτο προδήλως ἡ ἐξαίφνης καὶ ὡς εἰπεῖν δολερῶς γενομένη ἐπίθεσις τοῦ κ. ἐπικριτοῦ, μὴ ἐπιτρέπουσα εὐθύς τὸν ἀκριβῆ τῶν ἐπιχειρημάτων ἔλεγχον, ἐξ οὗ θὰ ἐφαίνετο, ὡς συνέβη ὕστερον, τὸ ἀνυπόστατον καὶ συκοφαντικὸν τῶν κατηγοριῶν. Πλὴν ἀλλὰ καὶ παρὰ τὴν στιγμιαίαν ταύτην διάσεισιν ἀμφοτέρω οἱ κ. καθηγηταὶ ἀκούσαντες τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. εἰσηγητοῦ τῆς ἐπιτροπείας ὑπερεψήφισαν ἐμοῦ.

(2) Ὁ σκανδαλώδης ἐκεῖνος τρόπος τῆς ἐκλογῆς ἀπησχόλησε πολὺ τὸν ἡμερήσιον τύπον. Ἀνάγνωθι ἰδίᾳ τὴν «Ἐστία», τὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» καὶ μάλιστα τὴν «Πρόοδον» τοῦ ἔτους 1918, ἀριθ. 358 καὶ 378.—Καὶ ὅμως ὁ οὕτως ὑπείσελθὼν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον κ. Κουγέας ἔχει τὸ ἀσύστολον θάρρος νὰ λέγῃ περὶ τῆς ἐμῆς ἐκλογῆς τῆς νομίμως καὶ κανονικῶς γενομένης.!!

(3) Λυποῦμαι βαθέως καὶ εἰλικρινῶς ὅτι ἀναγκάζομαι ὑπὸ τῆς ἀμύνης νὰ μεταχειρίζομαι ἐνίοτε γλῶσσαν ἴσως αὐστηράν καὶ πρὸς τὸν χαρακτῆρά μου ἀπᾶδουσάν. Παρακαλῶ δὲ τοὺς εὐμενεῖς ἀναγνώστας νὰ μὴ λησιμονῶσι τὴν θέσιν μου δεινὰς διαβολὰς καὶ ἀνυποστάτους κατηγορίας ἀποκρούοντος.

(4) Λίβελ. σ. 8. πρβλ. 2. 5.

πολλῆς ἐπιεικείας καὶ λεπτότητος». !» (1) Εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἐπιείκειαν καὶ θαυμάζω τὴν λεπτότητα τοῦ πανευγενεστάτου κ. καθηγητοῦ. Πλὴν ὅμως οὔτε τῆς ἐπιεικείας αὐτοῦ εἶχον ἀνάγκην οὔτε τῆς λεπτότητος ἀλλ' ἠξίου μόνον νὰ κρίνη δικαίως καὶ εὐπρεπῶς, καθὰ ἐπιβάλλει τὸ καθῆκον εἰς εὐσυνείδητον ἐπιστήμονα. Ἡξίου μόνον νὰ μὴ σκευωρῇ καὶ μὴ συκοφαντῇ γινόμενος ἐπιλήσμων τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ πρὸ πάντων τοῦ σεμνοῦ αὐτοῦ καὶ ὑψηλοῦ ἀξιώματος. Ἄρνεϊται βεβαίως καὶ λέγει ὅτι «τὰ περὶ βυσσοδομιῶν καὶ σατανικῶν μεθόδων ἀορίστως λεγόμενα εἶναι, ἂν μὴ τι ἄλλο, ἀποκυήματα νοσοῦσης φαντασίας», (2) ἀλλὰ τῆς ἀκριβείας τῶν λόγων μου συνείδησιν ἔχει μὲν αὐτὸς ἔχουσι δὲ πολλοὶ ἀψευδεῖς καὶ ἀξιοχρεώτατοι μάρτυρες. Ἄν ἀορίστως περὶ τοῦ πράγματος εἶπον καὶ νῦν ἔτι ἐμμένω τῇ ἀοριστίᾳ, τοῦτο ποιῶ φειδόμενος τῆς θέσεως αὐτοῦ ὡς καθηγητοῦ. Ἐνταῦθα μόνον ὑπομιμνήσκω τὸν σεμνὸν καθηγητὴν ὅτι τοσαύτη ὑπῆρξεν ἡ λύσσα τῆς ἐπιθέσεως, ὥστε νὰ καταπλαγῶσιν οἱ ἰδόντες καὶ ἀκούσαντες καὶ νὰ ἐρωτῶμαι ὕστερον ἂν ὁ κ. Κουγέας εἶχε κατ' ἐμοῦ «προηγούμενα» καὶ «οἰκογενειακὰς διαφορὰς»! Ὅπερ δὲ καταντᾷ ἀληθῶς ἀπίστευτον καὶ αὐτόχρημα τερατῶδες εἶναι ὅτι ὁ ἐρίτιμος κ. καθηγητῆς (οὐχὶ ἄλλος τις ἀλλ' αὐτὸς ὁ κ. Σωκράτης Κουγέας) παρέρχεται εἰς τὸ μέσον ὡς ἠθικὸς διδάσκαλος καὶ διαπρύσιος τῆς ἐπιστημονικῆς κοσμιότητος καὶ εὐπρεπείας κήρυξ. Στηλιτεύει τοὺς ἀσυνειδήτους ἐπιστήμονας καὶ ἔνθεν μὲν ἀντιγράφει σελίδας ὅλας φυλλαδίου πρὸ ἐτῶν ἐκδοθέντος κατὰ ἀοιδίμου καθηγητοῦ ἀσεβῶν εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ (3) ἔνθεν δὲ παρατίθησι λόγους ἄλλων (4) κατὰ τῶν σφετεριστῶν ξένων ἐργασιῶν. Λησμονεῖ ὅμως ὅτι πάντα ταῦτα εἶναι

---

(1) Τὴν ἐπιείκειαν καὶ λεπτότητα μαρτυροῦσι καὶ αἱ ὕβρεις αὐτοῦ, ὅτι δὲν εἶμαι «συγχρονισμένος» ἀλλὰ καθυστερημένος κτλ. Καὶ οὐ μόνον ἐμὲ ὕβριζει χυδαίως ἀλλὰ καὶ συναδέλφους αὐτοῦ δὲν εὐλαβεῖται, ὧν τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν καὶ ἄκραν εὐσυνειδησίαν οὐδεὶς νὰ ἀμφισβητήσῃ δύναται.

(2) Λιβελ. σ. 2.

(3) Μὴ ὦν ἐγὼ ἀνόσιος τυμβωρῦχος ἀλλ' εὐλαβούμενος τὴν μνήμην τῶν νεκρῶν δὲν θέλω νὰ ὑπομνήσω, τίς ὑπῆρξεν ἡ κατηγορία καὶ τίς ὁ κατηγορηθεὶς καθηγητῆς, πρὸς οὗ τὴν μνήμην οὕτως ἀσεβῆς καὶ ἀδικὸς δεικνύεται ὁ χρηστὸς ἐπικριτῆς.

(4) Λιβέλ. σ. 30 ἐξ.

πρὸς ἐμὲ μὲν ἀπροσδιόνυσα πρὸς αὐτὸν δὲ τὸν λέγοντα πρεπωδέ-
στατα. Διότι ἐγὼ μὲν ἄρδην ἀνέτρεψα τὰς ἐπὶ σφετερισμῶ ἀδίκους
αἰτιάσεις τοῦ ἐπικριτοῦ (1) αὐτὸς δὲ πρὸ ἐτῶν ἐπὶ λογοκλοπία κατη-
γορηθεὶς (2) οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναιρέση. Καὶ χωρῶν περαιτέρω
ἀπαιτεῖ ἐντόνως νὰ τιμωρῶνται οἱ παρεκτρεπόμενοι καὶ κολάζονται
οἱ σφετερισταί (3). Εἶμι συμφωνότατος καὶ ὑπερακοντίζων προστί-
θῃμι ὅτι οἱ τοιοῦτοι πρέπει νὰ μένωσι μακρὰν τοῦ Πανεπιστημίου
καὶ μὴ μιαινῶσι τὰ ἱερὰ ἄδυτα τοῦ πανσέπτου τῆς Ἐπιστήμης ναοῦ.
Εἶθε αἰεὶ νὰ ἐγίνετο, διότι οὕτω δὲν θὰ ὑφιστάμην καὶ ἐγὼ τὴν πα-
ρουσαν ἀδικίαν οὐδὲ θὰ ἠναγκαζόμην νὰ ἀποκρούω συκοφαντικὰς
ἐπιθέσεις.

Ἐν τῇ λεγομένῃ «Ἀπαντήσει» ἐπιθέσεις ἔχει τὴν αὐτὴν μορφήν
καὶ διάταξιν πρὸς τὴν τῆς καὶ ἐν τῇ Σχολῇ γενομένης κατ' ἐμοῦ ἐπι-
θέσεως. Καὶ ἐνταῦθα ἐπαναλαμβάνει ὁ ἐπικριτὴς κατὰ κόρον τὴν
αὐτὴν ἐπὶ πρῶτον λέγων ὅτι δῆθεν τὰ ἐμὰ ἔργα εἶναι ἔξ ἄλλοθεν
συγγραμμάτων ἠντιλημένα. Ὅτι τὴν συκοφαντίαν ἀνέτρεψα ἐν τῷ
πρῶτῳ ἐλέγχῳ, προσποιεῖται ὅτι ἀγνοεῖ καὶ τολμᾷ νὰ προενέγκῃ
νέα δείγματα. Ἀλλὰ διαπτύξωμεν νῦν τὰ καινὰ ἐπιχειρήματα καὶ
ἴδωμεν κατὰ πόσον ταῦτα ἀληθεύουσιν.

Ὁ ἐντιμὸς ἐπικριτὴς καὶ ἐν τῇ λεγομένῃ Ἀπαντήσει καθάπτεται
τῶν αὐτῶν τριῶν φιλοσοφικῶν πραγματειῶν μου καταλείπων ὀκτὼ
ἄλλας ἀνεξετάστους καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀδιαβλήτους. Εἶναι δ' αἱ τρεῖς
αἶδε· Ἡ περὶ ἰδεῶν θεωρία τοῦ Πλάτωνος. Ἡ ἠθικὴ φιλοσοφία
τοῦ Πλάτωνος καὶ ἡ ψυχολογία τοῦ Πλωτίνου.

Ἐγκαλῶν πρῶτον ὁ Σ. Κ. τῇ περὶ *ιδεῶν τοῦ Πλάτωνος* πραγ-
ματεία μου καὶ μοχθῶν νὰ παραστήσῃ αὐτὴν ὡς ἀντιγραφὴν ἐκ τοῦ

---

(1) Τὰς ἐν τῇ Σχολῇ ἐγερθείσας συκοφαντίας τοῦ Σ. Κ. ἀνέτρεψα ἐν
τῷ ἐλέγχῳ μου πάσας. Ἀλλ' ὁ φιλαλήθης ἐπικριτὴς λέγει ἐν τῷ λιβέλλῳ
(σελ. 8 καὶ 9), ὡσεὶ μηδὲν παρ' ἐμοῦ ἐγένετο.

(2) Ὁ κ. Κουγέας ἠλέγχθη μὲν ὅτι τὸ ἔργον «Ἀρέθας» ἐποίησε συλή-
σας καὶ μεταγράψας ἑλληνιστὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ v. Gebhardt κατεφωράθη
δὲ ὅτι τὴν ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἀγωγῇ» διατριβὴν «Εἰδήσεις περὶ τοῦ ἀρχαίου
σχολείου» συνέγραψε συγκολλήσας διάφορα μέρη ἐργασιῶν ἄλλων, τοῦ κ. Φ.
Κουκουλέ καὶ τοῦ κ. Ἰω. Καλλιτσουνάκι. Ἐπιθ. τὸ φυλλάδιον «Ἡ ἀνεπι-
στημοσύνη τοῦ κ. Σ. Κουγέα. σελ. 5. 18 ἔξ.

(3) Λίβελ. τελ.

συγγράμματος τοῦ Zeller ἰσχυρίσατο ὅτι τὰ ἐν τῇ ἐργασίᾳ μου κεφάλαια ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ παρὰ Zeller. Ἡ τοιαύτη ὅμως ἰσχύρισις εἶναι ψευδής, διότι ἡ σειρά καὶ ἀλληλουχία τῶν διανοημάτων δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ παρ' ἔμοι καὶ τῷ Γερμανῷ ἱστοριογράφῳ. Καὶ ἵνα τὸ πρᾶγμα γένηται κατάδηλον, παρατίθημι εὐθὺς τὰ κεφάλαια. Ἡ μὲν δηλαδή ἐμὴ πραγματεία ἔχει τάδε κατὰ σειράν· 1) Στοιχεῖα καὶ ἀρχαὶ τῆς περὶ ἰδεῶν θεωρίας. 2) Ἀποδείξεις τῆς ὑπάρξεως τῶν ἰδεῶν. 3) Ἡ φύσις τῶν ἰδεῶν. 4) Τὸ πληθος τῶν ἰδεῶν καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν 5) Σχέσις τῶν ἰδεῶν πρὸς τὰ αἰσθητά. 6) Τὰ μαθηματικά. Αἱ ἰδέαι ὡς ἀριθμοί. 7) Ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ. Τὸ δὲ οἰκεῖον μέρος τοῦ συγγράμματος τοῦ Zeller περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς κεφάλαια. 1) Ideenlehre ihre Begründung. 2) ihre Ursprung. 3) Begriff der Ideen. 4) die Ideen als Zahlen. 5) die Ideen als Ursachen 6) die Ideen als Kräfte. 7) die Ideenwelt. 8) das Gute. Ἐὰν δέ τινων κεφαλαίων αἱ ἐπιγραφαὶ ὡσι παραπλήσιαι, τοῦτο προέρχεται πάνυ εὐλόγως ἐκ τοῦ ὅτι ἀμφοτέροι πραγματευόμεθα περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως. Θὰ ἦτο θαυμαστόν, ἂν συγγραφεῖς περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος διαλαμβάνοντες μὴ ὁμοιάζον ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἐνίων κεφαλαίων (1).

Ἀγωνιζόμενος ὁ Σ. Κ. νὰ δείξῃ ὅτι ἡ πραγματεία μου δὲν ἔχει πρωτοτυπίαν καὶ αὐτοτέλειαν, προήνεγκε παράδειγμα τὸ πρῶτον κεφάλαιον καὶ ἰσχυρίσατο αὐθαιρέτως ὅτι τοῦτο εἶναι ἄτεχνος περίληψις τοῦ μεγάλου προτύπου. Ἀλλὰ τὸ ἀνυπόστατον τῶν λόγων ἔδειξα μὲν διὰ βραχέων (2) δύναται δὲ πᾶς τις νὰ κατίδῃ παραβάλλων τὰ ὑπ' ἔμοῦ διειλημμένα πρὸς τὰ τοῦ Zeller. Καὶ πάντες μὲν οἱ τὴν ἐπιστήμην εὐλαβούμενοι καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀνομολογοῦντες πεί-

---

(1) Ἴδου αἱ οἰκεῖαι ἐπιγραφαὶ καὶ τοῦ συγγράμματος τοῦ H. Ritter der Begriff oder die Idee—Verfahren mit den Begriffen—Was Platon Ideen nennt—Bedeutung der Ideenlehre—der höchste Begriff (das Gute). Καὶ ὁ Fr. Ebben ἔχει ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ τὰ ἑξῆς κεφάλαια Quibus argumentis usus Plato ideas esse demonstravit—De idearum principiis.—De idearum natura—De idearum rerumque necessitudine. Ἐὰν νῦν ἐφαρμόσωμεν τὴν παράδοξον καὶ καινοφανῆ συλλογιστικὴν μέθοδον τοῦ κ. Κουγέα, ὀφείλομεν ἐκ τῆς περὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἐνίων κεφαλαίων ὁμοιότητος νὰ συναγάγωμεν ὅτι οἱ ἄλλοθενεῖς συγγραφεῖς ἀντιγράφουσιν ἀλλήλους!

(2) Ἐν τῷ ἐλέγχῳ μου σ. 9 ἔξ.

θονται ἀδιστακτως, ἀλλ' ὁ δεινὸς τῆς ἀληθείας φίλος ἐπικριτὴς δὲν πείθεται, διότι τὸ ἀνίκητον πάθος δὲν ἐπιτρέπει νὰ πεισθῆ. Οὗτος ἐπειράθη νὰ ἀποδείξῃ με μεταφράζοντα καὶ κατώρθωσεν ἕκ τῆς πολυσελίδου πραγματείας μου νὰ προενέγκῃ δείγμα ἕν μόνον χωρίον. Ἄλλὰ τρανότατα ἔδειξα (1) διὰ παραθέσεως τῶν κειμένων ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Σ. Κ. μνημονευόμενον χωρίον εἶναι ἀκριβῆς ἀπόδοσις τῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος λεγομένων. Ἐν τῇ λεγομένῃ «Ἀπαντήσει» αὐτοῦ ὁ σεμνὸς καθηγητὴς παρέρχεται σιγῇ τὸ πρᾶγμα καὶ οὕτω φαίνεται μὲν ἀναγκαζόμενος νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν ἀλλ' αἰεποτε ἀδιόρθωτος καὶ μὴ σωφρονιζόμενος ὑπὸ τῶν προτέρων παθημάτων προσάγει τέσσαρας νέας περικοπὰς, ἃς ἀποκαλεῖ «ψηφίδας (γρ. ψηφίδας) τοῦ φιλοσοφικοῦ μωσαϊκοῦ» (γρ. μουσειωτοῦ). Ἴδωμεν νῦν τὰς περιφήμους ταύτας ψηφίδας τοῦ κ. Κουγέα.

Ἐν σελ. 13 λέγω «Ὡσπερ δ' ἡ γνῶσις διαφέρει τῆς δόξης, οὕτως ἀναγκαίως καὶ τὸ ὑποκείμενον τῆς γνώσεως ὑπάρχει διάφορον τοῦ τῆς δόξης καὶ δὴ ἐκεῖνο μὲν εἶναι ἀληθὲς καὶ πραγματικὸν τοῦτο δὲ τοιοῦτό τι ὥστε μέτεστι τοῦ τε ὄντος ἅμα καὶ τοῦ μὴ ὄντος». Κατὰ μὲν τὸν καθηγητὴν τῆς ἱστορίας Σ. Κ. τοῦτο εἶναι μετάφρασις τοῦ Zeller (2, 1, σ. 647), κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν ἀκριβῆς ἀπόδοσις τῶν λόγων τοῦ Πλάτωνος (2) καθ' ὃν «Οὐκοῦν ἐπὶ μὲν τῷ ὄντι γνῶσις ἦν, ἀγνωσία δ' ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τῷ ὄντι, ἐπὶ τῷ μεταξύ τούτῳ μεταξύ τι καὶ ζητητέον ἀγνοίας τε καὶ ἐπιστήμης» πρβλ. καὶ κατωτ. «λέγομεν ἄλλην δύναμιν ἐπιστήμης (τ.ἔ. παρὰ τὴν τῆς δόξης). Ἐπ' ἄλλω ἄρα τέτακται δόξα καὶ ἐπ' ἄλλω ἐπιστήμη. Οὐκοῦν ἐπιστήμη μὲν ἐπὶ τῷ ὄντι πέφυκε γνῶναι ὡς ἔστι τὸ ὄν».

Ἐν σελ. 16 παρατηρῶ «Ἐπειτα δὲ ὁ Παρμενίδης καὶ Ἡράκλειτος, ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Δημόκριτος εἶχον ἤδη σαφῶς διδάξει καὶ ἱκανῶς ἐξάρει τὴν ἀβεβαιότητα καὶ ἀπάτην τῶν αἰσθήσεων καὶ τὴν τῆς γνώσεως ἀπὸ τῆς δόξης διάκρισιν». Ταῦτα, λέγει ὁ ἐπικριτὴς, εἶναι μετάφρασις τῶν τοῦ Zeller (σ. 655). Ἄλλὰ δὲν εἶναι ταῦτα μετάφρασις, σοφὲ καθηγητά, διότι ὅσα ἐνταῦθα λέγω εἶναι ἀπλῆ συγκεφαλαίωσις τῶν πρόσθεν ὑπ' ἐμοῦ ἀναπτυχθέντων (3).

(1) Ἐνθ. ἄνωτ. σ. 11 καὶ 12.

(2) Πολ. 5, 477 B.

(3) Αὐτ. σ. 14 καὶ 15.

Ἐν σελ. 88 λέγω. «Πῶς δὲ κατ' ἀρχὰς ὁ φιλόσοφος ἐνόει τὴν πρὸς τὰς ἰδέας σχέσιν τῶν ἀριθμῶν, γίνεται φανερὸν ἐκ τούτου, ὅτι ἐν ταῖς διαφόροις ἰδέαις ὑπάρχουσι καὶ ἰδέαι τῶν ἀριθμῶν, οὐδαμῶς δὲ οἱ ἀριθμοὶ συμπίπτουσι ταῖς ἰδέαις.» Ἀλλ' ἐνῶ αἱ ἰδέαι ἦσαν τὸ κατ' ἀρχὰς ἀπὸ τῶν ἀριθμῶν διακεκριμέναι, ὕστερον φαίνεται ὅτι συνεταυτίσθησαν αὐτοῖς καὶ οὐκέτι διάφοροι τῶν ἀριθμῶν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐνοοῦντο. Περὶ ταύτης τῆς ἐπὶ τὸ μαθηματικώτερον τροπῆς τῆς πλατωνικῆς ἰδεολογίας πολὺν λόγον ποιεῖται ὁ Ἀριστοτέλης, καθ' ὃν αἱ ἰδέαι οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ ἀριθμοὶ καὶ δὴ οὐχὶ διάφοροι καθόλου τῶν ἀριθμῶν τῶν Πυθαγορείων». (1) Ταῦτα εἶναι κατὰ τὸν Σ. Κ. μετάφρασις τοῦ Zeller, διότι οὗτος λέγει «Unter die Gesamtheit der Ideen auch Ideen der Zahlen vorkommen, nicht so, dass die Ideen überhaupt durch Zahlen vertreten, dass alle Ideen als solche zugleich als Zahlen bezeichnet wurden». Ὁ σοφὸς ἐπικριτὴς προσποιεῖται ὅτι δὲν βλέπει καὶ θέλει παραλείπων χωρία μου ὅλα νὰ ποιήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ μὴ βλέπωσιν ὅσα λέγω μὲν ἐγὼ δὲν λέγει δὲ ὁ Zeller· βλέπει μόνον ὅσα εἶναι κοινὰ καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἦσαν τοιαῦτα. Συμφωνοῦμεν δηλαδὴ ἀμφοτέρωθεν λέγοντες ὅτι εἰς τὰς ἰδέας καταλέγει ὁ Πλάτων καὶ ἰδέας τῶν ἀριθμῶν καὶ ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης γνωματεύει ὅτι αἱ ἰδέαι οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ οἱ ἀριθμοὶ καὶ δὴ οὐχὶ διάφοροι καθόλου τῶν ἀριθμῶν τῶν Πυθαγορείων. Ταῦτα εἶναι γνωριμώτατα καὶ μυριόλεκτα τοῖς φιλοσοφικοῖς ἱστοριογράφοις, τ.ἔ. εἶναι κοινόν, κοινότατον τῆς ἐπιστήμης κτῆμα (2). Κατὰ παραπλήσιον τρόπον μέμφεται με, κατωτέρω ὅτι ἐν σελ. 95 γράφων «Περὶ τῆς ἰδέας τοῦ ἀγαθοῦ ἱκανὸν ποιεῖται λόγον ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φιλήβῳ...» συμφωνῶ τῷ Zeller λέγοντι παραπλήσια. Ἀλλὰ τί ποτε ἤθελεν ὁ χρηστὸς ἐπικρι-

(1) Μετὰ τὰ Φυσ. Α. 6. 987, β, 20 ἐξ.

(2) Ῥητέον ὅτι καὶ περὶ τούτων ἔτι πρέπει κατὰ τὸν σοφὸν ἐπικριτὴν νὰ μὴ παραλείπωμεν νὰ μνημονεύωμεν τὸν συγγραφέα. «Ὁ ἐρευνητὴς—λέγει ἐν σελ. 10 τοῦ λιβέλλου—ὅστις θὰ εἴπῃ τὰ αὐτὰ πρὸς ἄλλον, θὰ μνημονεύσῃ, τὸ ὄνομα τοῦ παλαιότερου». Ἀλλὰ πάντες οἱ ἱστοριογράφοι λέγουσι κατ' ἀνάγκην ὅτι φέρ' εἰπεῖν ὁ Πλάτων παρεδέχετο ἰδέας τῶν ἀριθμῶν καὶ ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης παρίστησι τὰς πλατωνικὰς ἰδέας ὡς ἀριθμούς. Ὀφείλομεν ἄρα ἡμεῖς τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνοντες νὰ μνημονεύσωμεν πάντας τοὺς τε πάλαι καὶ τοὺς νῦν ἱστοριογράφους ; !

τῆς νὰ εἶπω ; Ἐπρεπε νὰ εἶπω ὅτι ὁ Πλάτων δὲν διαλαμβάνει περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἐν τῷ Φιλήβῳ, ὅπως μὴ φαίνωμαι λέγων παραπλήσια τῷ ἀλλοδαπῷ ιστοριογράφῳ ; Ἐδιδάχθην ἐν τῇ Λογικῇ, πρὸς ἣν, ὡς παρακατιόντες θὰ ἴδωμεν, ὁ κ. Κουγέας δυσμαχεῖ, ὅτι ὑπάρχει νόμος ταυτότητος καὶ ὀφείλομεν περὶ τῶν αὐτῶν νὰ λέγωμεν αἰεὶ τὰ αὐτά.

Ταῦτα λοιπὸν τὰ τέσσαρα νέα χωρία εἶναι αἱ ψηφίδες, ἃς ἐνόμισεν ὅτι ἀνεκάλυψεν ὁ κ. Κουγέας, ἵνα ἀποτελέσῃ τὸ περικαλλὲς μουσειωτὸν τῆς ἀσθηρικοῦ κατηγορίας. Ἐρωτῶμεν πάντα εἰλικρινῆ τῆς ἀληθείας φίλον, πῶς πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ ὁ ἀποκαλέσας τὰ εἰρημένα χωρία ψηφίδας.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλο τί μου δεινὸν κατηγόρησεν ὁ βαθυγνώμων κριτής, ὅτι δὲν μνημονεύω τοὺς περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος διαλαβόντας, οἷον τὸν Natorp, τὸν Comperz κ.ἄ. Ὡς πρὸς τὸ ἀσύγγνωστον τοῦτο ἁμάρτημα παρετηρήθη εὐστόχως ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς ἐπιτροπείας ὅτι καὶ ὁ Natorp ἐν τῷ βιβλίῳ «Platos Ideenlehre» δὲν ἀναγράφει τὴν βιβλιογραφίαν καὶ ὅτι προλαμβάνων ἐνδεχομένην ἔνστασιν εἶπε «σπανιώτατα ἀναγράφω τὰ περὶ Πλάτωνος πραγματευόμενα βιβλία· γνωρίζω δὲ τὰ βιβλία ταῦτα καὶ πολλὰ παρέλαβον ἐξ αὐτῶν. Παρέλιπον δὲ νὰ μνημονεύσω αὐτά, διότι σκοπὸν ἐν τῷ βιβλίῳ μου προτίθημι νὰ διδάξω τί εἶπεν ὁ Πλάτων, οὐχὶ δὲ τὸ ὅτι ἄλλοι εἶπον περὶ τοῦ Πλάτωνος». Καὶ ἐγὼ δὲ παρετήρησα (1) ὅτι δὲν μνημονεύω τοὺς περὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος διαλαβόντας συγγραφεῖς ἄλλως τε καὶ διότι δὲν ἀσπάζομαι τὴν τούτων γνώμην· οἱ σοφοὶ δηλαδὴ ἄνδρες παρέλκονται μᾶλλον ἢ ἦττον εἰς αὐθαιρέτους πολλάκις ἐκδοχὰς καὶ ὑποβάλλουσι τῷ Πλάτωνι ἰδίας αὐτῶν δοξασίας καὶ ἀλλότρια διανοήματα, ἐγὼ δὲ σκοπὸν ἐν τῇ πραγματείᾳ μου προεθέμην νὰ παραστήσω ὡς οἷόν τε μάλιστα πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὴν πλατωνικὴν θεωρίαν ἀντεχόμενος στερεῶς τῶν διαλόγων τοῦ θείου φιλοσόφου. Πρὸς ταῦτα τί φραντάξεσθε ὅτι ἅπαντᾶ ὁ οὐδέποτε ἄμοιρος δικαιολογιῶν καὶ σοφιστειῶν κ. Κουγέας ; Ἀκούσατε· «Καὶ ὁ Willamowitz, ὡς γνωστόν, δὲν μνημονεύει βιβλιογραφίαν. Ἄλλ' ἄς γίνῃ πρῶτον καὶ ὁ κ. Λογοθέτης Natorp ἢ Willamowitz καὶ

(1) Ἐν τῷ ἐλέγχῳ. σ. 13.

ἔπειτα ἄς τοῦ συγχωρήσῃ ὁ κ. Βορέας τὴν παράλειψιν» (1). Εἶναι παράδοξος ὁ τρόπος τοῦ διανοεῖσθαι τοῦ κ. ἐπικριτοῦ· ὅτι ἐπιτρέπει εἰς τοὺς μεγάλους δὲν ἐπιτρέπει εἰς τοὺς μικροὺς ἐπιστήμονας. Ἄλλὰ δὲν λέγει καὶ τὸ μέτρον, καθ' ὃ κρίνονται καὶ διακρίνονται οἱ ἐπιστήμονες εἰς μεγάλους καὶ μικροὺς. Κατὰ τοῦτο δὲ τὸ μέτρον εἰς τίνας ἄρα καταλέγει ἑαυτὸν ὁ ἔντιμος κ. Κουγέας ; (2).

Ἐπαναλαμβάνων ὁ Σ. Κ. κατακόρως τὴν μομφὴν τῆς ἑλλείψεως πρωτοτυπίας ἠρώτησε ποῦ ἢ πρωτοτυπία τῆς προκειμένης πραγματείας. Τὴν προσήκουσαν περὶ πρωτοτυπίας ταύτης τε καὶ τῶν ἄλλων ἐργασιῶν μου ἀπάντησιν ἔδωκεν ἤδη ἡ ἐπιτροπεία (3). Ἐγὼ δὲ προσέθηκα ὅτι ὁ εἰδικὸς ἐπιστήμων εὐκόλως διορᾷ τὴν πρωτοτυπίαν πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ, ἐνθα ἔξετάζω τὴν συνάφειαν τῶν εἰς τὴν φιλοσοφίαν εἰσαχθεισῶν ἐννοιῶν τοῦ Σωκράτους πρὸς πάντα σχεδὸν τὰ ὑπὸ τῶν προγενεστέρων φιλοσόφων συναχθέντα συμπεράσματα, ἔπειτα δὲ ἐν τῷ διεξοδικωτάτῳ κεφαλαίῳ τῷ Περὶ τῆς φύσεως τῶν ἰδεῶν, ὅπου ἀπεικονίζω πιστῶς καὶ ἀκριβῶς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πηγῶν τὴν ἀληθῆ ἐννοιαν τῆς πλατωνικῆς ἰδεολογίας καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ κεφαλαίῳ, ἐν ᾧ δεικνύω δι' ἰδίων ἀποδεικτικῶν λόγων καὶ πάντοτε συμφώνως ταῖς πηγαῖς ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ὁ Θεὸς συμπίπτουσι κατὰ Πλάτωνα εἰς ταῦτόν. Μάτην ὅμως ταῦτα ἐρρήθησαν· μάτην δ' ὑπεμνήσθη ὅτι ἡ προκειμένη ἐργασία μου ἀνελύθη, ἐπηνέθη καὶ ἐβραβεύθη ἐν διαγωνισμῷ ὑπὸ εἰδικῶν καὶ σοφῶν καθηγητῶν (4). Ὁ εὐβουλος κριτῆς κ. Κουγέας

(1) Ἐν σ. 7 λιβελ. πρβλ. καὶ σελ. 11· Πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς μέγας ἐπιστήμων διὰ νὰ καυχηθῆ, ὡς ὁ κ. Λογοθέτης, ὅστις γράφει «ἀφροντιστῶ τοῦ κινδύνου τῆς ἐπὶ μεταφράσει μομφῆς»

(2) Συναφῆς πως εἶναι καὶ ἄλλη μομφὴ τοῦ Σ. Κ. ὅτι παραπέμπω εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Mullach. Ἀπῆντησα ὅτι ἡ συλλογὴ τοῦ Diels εἶναι βεβαίως ἀρτιωτέρα ἀλλὰ καὶ ἡ ἄλλη ἐκείνη διατηρεῖ τὴν ἑαυτῆς ἀξίαν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐρωτᾷ ὁ ἀνένδοτος ἐπιτιμητής, διατὶ δὲν προετίμησα τὴν τοῦ Diels. Ἡ ἀπόκρισις δὲν εἶναι ἐκείνη, ἣν ποιεῖται ὁ εὐβουλος κριτῆς, ἀλλὰ τὸ ὅτι τὴν τοῦ Mullach εἶχον πρόχειρον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ μου· οὐδ' εἶναι ἡμῖν ἀτυχῶς εὐκολον νὰ ἔχωμεν πάντα τὰ βιβλία καὶ πάσας τὰς ἐκδόσεις.

(3) Πρακτικὰ τῆς Σχολῆς, σελ. 30 ἐξ.

(4) Ἄν ὁ χρηστὸς ἐπικριτῆς ἐνθυμηθῆ ὅτι τὰ κυριώτατα τῶν συγγραμμάτων μου ἀνελύθησαν πρὸ ἐτῶν λεπτομερέστατα ἐν φιλοσοφικοῖς διαγωνι-

ἐθελοκακῶν ἐμμένει τῇ ἑαυτοῦ γνώμῃ καὶ πειρᾶται μάλιστα νὰ πείσῃ καὶ ἄλλους!

Οὐδ' αὐτῆς δὲ τῆς ὠμολογημένως ἀρίστης τῶν ἐργασιῶν μου ἐφείσατο ὁ ἔντιμος ἐπικριτῆς. Ἐν τῇ πρώτῃ ἤδη αὐτοῦ ἐπιθέσει τῇ ἐν τῇ Σχολῇ γενομένῃ ἐπειράθῃ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ *Ἠθικὴ τοῦ Πλάτωνος* δὲν εἶναι αὐτοτελὲς ἀλλ' ἐκ τοῦ Zeller ἠντιλημένον ἔργον προβαλὼν παράδοξον λόγον τὴν ὁμοιότητα τῆς ἐπιγραφῆς ἐνίων κεφαλαίων καὶ τὴν συγγένειαν ὀλίγων ἐκφράσεων. Ἀλλὰ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Σ. Κ. ἀνέτρεψα ἐν τῷ ἐλέγχῳ μου καταδείξας ὅτι τὰ ὀλίγα χωρία, ἅτινα ὡς μεταφράσματα διελάλει, εἶναι ἀκριβῆς ἐπανάληψις τῶν λόγων τοῦ θείου φιλοσόφου καὶ παρατηρήσας ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔργον εἶναι τετραπλάσιον σχεδὸν τοῦ οἰκείου μέρους τοῦ Zeller. Ἐκεῖ δὲ ἐποίησά μιν τινὰ παρατήρησιν καὶ προσέβαλον τῷ σοφῷ κριτῇ ὀχληρὰν ἐρώτησιν. Εἶπον δηλαδή ὅτι ὁ μὲν Zeller τερματίζει τὸ περὶ τῆς φιλοσοφίας τῶν Ἑλλήνων μνημειῶδες αὐτοῦ ἔργον εἰς τὸ ἔτος 529 μ. Χ., ἐγὼ δὲ πραγματεύομαι καὶ περὶ τῆς ἐπί τε τὸν μέσον αἰῶνα καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐπιδράσεως τοῦ Πλάτωνος. Πῶς λοιπὸν—εἶπον—δύναται νὰ ἀληθεύῃ τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Κουγέα λεγόμενον ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἀντιγράφω ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς ἀρνούμενος; Πρὸς ταῦτα οὐδὲν λέγει ὁ κ. καθηγητῆς ἐν τῇ λιβελλογραφικῇ Ἀπαντήσει ἀλλὰ φαίνεται διὰ τῆς σιωπῆς ἀνομολογῶν τὴν ἀλήθειαν. Πλὴν ἀλλ' ὅμως ἀείποτε ἀδιόρθωτος ἐπιμένει καὶ πάλιν ἀναμασσόμενος τὸ προσφιλὲς τῆς μεταφράσεως ἐπιχειρήμα(1). Οὔτε ὅμως ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιθέσει οὔτε ἐν τῇ λεγομένῃ Ἀπαντήσει ἐτόλμησε νὰ θίξῃ τὴν Εἰσαγωγὴν μου μηδὲ τὰ ἄλλα κε-

---

σμοῖς καὶ ἐβραβεύθησαν, θὰ κατανοήσῃ τὸν λόγον οὐδὲ θὰ αἰτιᾶται ἀδίκως τὴν εἰδικὴν ἐπιτροπείαν (ἐν σελ. 5 τοῦ λιβέλλου), ὅτι ἐμοῦ μὲν τὰ ἔργα ἔκρινε συντόμως τοῦ δὲ ἑτέρου ὑποψηφίου διεξοδικώτερον.

(1) Τῆς κακοπιστίας τοῦ Σ. Κ. δεῖγμα ἐλάχιστον ἔστω τόδε. Ἐν τῇ συζητήσει τῇ ἐν τῇ Σχολῇ γενομένῃ ἔπεξέ με ὅτι δὲν ἔλαβον πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ἔργον τοῦ Wendland «Die Hellenistisch-Römische Kultur». Ἐγὼ δὲ παρετήρησα ἐν τῷ ἐλέγχῳ (σ. 33) ὅτι ὁ Wendland ἐν τῷ εἰρημένῳ ἔργῳ οὐδὲν λέγει περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλωτίνου καὶ μόνον δις ἐν παρέργου μέρει μνημονεύει ἀπλῶς τὸ ὄνομα αὐτοῦ !!

φράλαια πλήν δύο, τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τελευταίου. Ἡ ἐπίθεσις ἔγ-
κεται, ὡς εἰκός, ἐν τῇ παραθέσει παραπλησίων τινῶν ἐκφράσεων.
Ἄλλὰ πόθεν προέρχεται αὕτη ἡ ὁμοιότης, πολλάκις κατέστησα φα-
νερόν καὶ παραπέμπω εἰς ὅσα γράφω ἐν τῷ ἔλέγχῳ μου⁽¹⁾.

Εἰ καὶ εἶναι ἄσκοπον μετὰ τὰ εἰρημένα νὰ εἰσέλθω εἰς ἔλεγχον
τῶν λεγομένων μεταφραστικῶν δειγμάτων τοῦ ἐπικριτοῦ, ὡς ἐκ-
περισσοῦ θὰ παραθέσω ὀλίγα τινὰ αὐτῶν, τὰ πρῶτα. Ἐν τῷ πρώτῳ
κεφαλαίῳ τῷ διαλαμβάνοντι περὶ τῆς πρὸ τοῦ Πλάτωνος ἠθικῆς
φιλοσοφίας λόγον ποιούμενος περὶ τῶν Πυθαγορείων παρατηρῶ
(σελ. 24). «Ἡ ψυχὴ δηλαδὴ κατ' αὐτοὺς θείαν ἔχουσα φύ-
σιν καὶ ἀρχὴν ἀλλ' εἰς ἁμαρτίαν περιπεσοῦσα ἐνεκλείσθη πρὸς
τιμωρίαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ σώματι, ἐξ οὗ δὲν ἐπιτρέπεται αὐτο-
βούλως νὰ ἀποχωρίζηται μηδὲ νὰ ἀποδιδράσκη...». Ταῦτα δὲ λέγω
ἀκολουθῶν πιστῶς ταῖς παραδεδομέναις περὶ τῶν Πυθαγο-
ρείων μαρτυρίαις καὶ ταῦτα θὰ ἔγραφε πᾶς τις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν
πηγῶν ὡσαύτως ἐργαζόμενος. Ἴδου τί λέγουσιν αἱ οἰκεῖαι μαρτυ-
ρίαι : «μαρτυρέονται δέ . . . ὡς διὰ τινος τιμωρίας ἡ ψυχὴ τῷ
σώματι συνέζευκται καὶ καθάπερ ἐν σώματι τούτῳ τέθναπται»⁽²⁾.
«Ἐν τινι φρουρᾷ ἔσμεν οἱ ἄνθρωποι καὶ οὐ δεῖ δὴ ἑαυτὸν
ἐκ ταύτης λύειν οὐδ' ἀποδιδράσκειν⁽³⁾» καὶ «ἤκουσα τῶν σοφῶν
(δηλ. τῶν Πυθαγορείων) ὡς νῦν ἡμεῖς τέθναμεν καὶ τὸ μὲν σῶμα
ἔστιν ἡμῖν σῆμα...»⁽⁴⁾. Καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κλεάρχου⁽⁵⁾
μανθάνομεν περὶ τῶν Πυθαγορείων ὅτι ἐπίστευον «ἐνδεδέσθαι τῷ
σώματι καὶ τῷ τῆδε βίῳ τὰς ἀπάντων ψυχὰς τιμωρίας χάριν
καὶ διείπασθαι τὸν Θεόν, ὡς, εἰ μὴ μενοῦσιν ἐπὶ τούτοις, ἕως ἂν
ἐκὼν αὐτοὺς λύση, πλείοσι καὶ μείζοσιν ἐμπροσθύνται τότε λύ-
μαις». Τίς δὲν βλέπει ὅτι ἐνταῦθα γράφων περὶ τῶν Πυθαγορείων
μεταχειρίζομαι αὐτὰς ταύτας τὰς λέξεις τῶν ἀρχαίων μαρτυριῶν ;
Ἄν δὲ ὁ Zeller, καθὰ καὶ πᾶς ἄλλος ἱστοριογράφος, λέγη, ὡς εἰκός,
παραπλήσια, τοῦτο ἄρα σημαίνει ὅτι ἀντιγράφω τὸν Zeller ἢ ἄλλον

(1) Σελ. 17 κ.έξ.

(2) Θεοδωρ. Ἑλλην. παθημ. θεραπ. 5, 14.

(3) Πλατ. Φαίδ. 62 B.

(4) Πλάτ. Γοργ. 493 A.

(5) Παρ. Ἀθην. 4,157 C.

τινὰ ἢ καθόλου εἰπεῖν ὅτι οἱ ἱστοριογράφοι κατὰ τὰς αὐτὰς πηγὰς γράφοντες ἀντιγράφουσιν ἀλλήλους ;

Ἐν σελ. 28 λόγον ποιούμενος περὶ τοῦ Ἡρακλείτου, καθ' ὃν πάντα ὑπόκεινται εἰς διηνεκῆ μεταβολὴν ἐπάγω «Ἡ ἡμέρα, ὡς καὶ ἡ νύξ, νῦν μὲν μακροτέρα νῦν δὲ βραχυτέρα· ὁ καύσων καὶ ἡ ὑγρασία μεταλλάττουσι, τὸ ἀόρατον γίνεται ὄρατὸν καὶ τὸ ὄρατὸν ἀόρατον, τοῦτο καταλαμβάνει τὴν θέσιν ἐκείνου καὶ ἐκεῖνο τὴν θέσιν τούτου, ἐνὶ λόγῳ πανταχοῦ ὑπάρχει γένεσις καὶ κίνησις, μεταβολή, καὶ ἀλλοίωσις...». Ἴδου τί περὶ τοῦ πράγματος παραδίδοται «χωρεῖ δὲ πάντα καὶ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα ἄνω κάτω ἀμειβόμενα· ἡμέρη καὶ εὐφρόνη (δηλ. νύξ) ἐπὶ τὸ μῆκιστον καὶ ἐλάχιστον... ἥλιος ἐπὶ τὸ μακρότατον καὶ βραχύτατον· φάος Ζηνὶ σκότος Ἄδη φάος Ἄδη σκότος Ζηνί· φοιτᾷ κεῖνα ὧδε καὶ τάδε κεῖσε πάσῃν ὥρῃν διαπρησσόμενα κεῖνά τε τὰ τῶνδε τὰ δὲ ταῦτα κείνων» (1).

Ἐν σελ. 38 λέγω περὶ Δημοκρίτου ὅτι «εὕρισκει ὅτι αὕτη (ἡ εὐδαιμονία) δὲν κατοικεῖ ἐν βοσκήμασιν οὐδ' ἐν χρυσῷ ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ, ἣτις ἐστὶν οἰκητήριον δαίμονος». Ἐγκεῖται δ' ἡ εὐδαιμονία ἐν τῇ εὐεστοῖ καὶ τῇ εὐθυμίᾳ...» ἐπαναλαμβάνων αὐτὰς τὰς λέξεις τοῦ Ἀποσπάσματος «εὐδαιμονίῃ ψυχῆς καὶ κακοδαιμονίῃ οὐκ ἐν βοσκήμασι οἰκέει οὐδ' ἐν χρυσῷ ψυχῇ δ' οἰκητήριον δαίμονος». Δὲν πρόκειται ἄρα περὶ μεταφράσεως τοῦ Zeller λέγοντος (1, 926) κατὰ τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν τάδε· «die Glückseligkeit wohnt nicht in Herden oder in Gold sondern die Seele ist der Wohnplatz des Dämon». Παραπλήσια λέγει καὶ ὁ *Windelband* (σ. 133) «Dementsprechend Kann der Mensch nicht in äussern Gütern sein Glück finden sondern nur in sich selbst» καὶ ὁ *Ritter* (1, 625) «...die wahre Ergötzlichkeit nicht in der Körperlichen Genüssen sondern in der Seele wohne» καὶ ὁ *Brandis* (1, 336) «..nur die edlere des höherer Seelentätigkeit erwachsende Freudigkeit konnte ihm Befriedigung gewähren». Ἐπειδὴ οἱ εἰρημένοι συγγραφεῖς λέγουσι παραπλήσια, ἔπεται κατὰ τὴν συλλογιστικὴν μέθοδον τοῦ κ. Κουγέα ὅτι ὁ Ritter λογοκλοπεῖ τὸν Brandis, ὁ Windelband τὸν Zeller, ὁ δ' Ἕλλην Λογοθέτης, ὁ στοιχῶν ταῖς ἑλληνικαῖς πηγαῖς, μεταφράζει τὸν Zeller (διατὶ οὐχὶ καὶ τοὺς ἄλλους ;) !

(1) Ἰπποκ. Περί διαίτης 1, 4 ἐξ.